

Occupational Safety

סיכום שנת 2021 – מגמות בתחום הבטיחות בעבודה

שנת 2021 תיזכר כשנה דרמטית בכל הקשור לנושא הבטיחות בעבודה, בה התחדד ביתר שאת הצורך המיידני בשינוי המצב הקיים בכל הקשור לתאונות עבודה. בשנה האחרונה היינו עדים לשינויים רבים בתחום הבטיחות בעבודה, אשר מטרתם להוביל לשינוי משמעותי בתופעה המדאיגה של תאונות העבודה, ובתוך כך להרתיע תאגידיים ונושאי משרה בהם כדי שהללו ינקטו בפעולות הנדרשות לשמירת בטיחות העובדים.

כבוד השופט ניל הנדל בחר לסכם את מצב תאונות העבודה בשנת 2021 במילים אלו:

"המקרה שלפנינו הוא דוגמה נוספת לתופעה המדאיגה והנמשכת של תאונות עבודה בענף הבנייה [...] כמו המערער, ישנם רבים מדי שהלכו בבוקר לעבודתם באתר הבנייה, וחזרו כשהם סובלים מנכות חמורה, באופן שהפך עליהם את עולמם – ובמקרים אחרים אף לא חזרו לביתם כלל [...] מדובר בתדירות של מוות או פציעה של עובד בענף הבנייה כמעט מדי יום עבודה" (מתוך פסק דין ע"א 7096/19 פלוני נ' יצחק שטרן ושות' בע"מ [פורסם בבנו] (29.12.2021)).

דוח סיכום השנה של מינהל הבטיחות והבריאות התעסוקתית שפורסם בתחילת חודש ינואר 2022 מנה כ- 56 הרוגים בתאונות עבודה בשנת 2021. מספר זה אינו כולל תאונות קטלניות רבות נוספות (בין היתר משום שלא סווגו כתאונות עבודה או שאירעו מעבר לקו הירוק).

פעולות המחוקק, רשויות האכיפה ופסיקות בתי המשפט במהלך השנה העבירו מסר חד משמעי ומרתיע למנהלים ולתאגידיים בתחום הבנייה, הנדל"ן והתעשייה בדבר מגמה ברורה של המשך הגברת האכיפה והחמרת הענישה בתחום הבטיחות בעבודה. כך ובין היתר:

- פסיקה** - בית המשפט החמיר השנה עם מעסיקים בשורה של פסקי דין תקדימיים. פסק הדין העיקרי אשר ממחיש מגמה זו ניתן בפרשת "דלק תעשיות"¹, במסגרתה הרשיע בית המשפט נושאי משרה בכירים בחברת "דלק תעשיות" (מנכ"ל החברה, סמנכ"ל הנדסה, אחראי על הבטיחות, ממונה בטיחות חיצוני ו"קבלן הבית" של החברה) בביצוע עבירה שעניינה גרימת חבלה ברשלנות בגין תאונת עבודה. בית המשפט מצא לנכון להרשיע גם את יועץ הבטיחות, ששימש גם כממונה על הבטיחות בחברה, למרות שסיפק את שירותיו באופן חיצוני, זאת בשל העובדה שהוא (וסמנכ"ל הנדסה בחברה) נכח באתר ולא בצע פיקוח ראוי. הכרעת הדין התייחסה לשורה ארוכה של סגמנטים בתחום הבטיחות בעבודה, כאשר בין היתר קבע בית המשפט כי המעביד של העובד לעניין אירוע הנפילה, היא חברת דלק תעשיות. מקורה של קביעה זו בגישה הרחבה שרואה בכל מי שנכנס לבצע עבודות במפעל, כ"עובד" של אותו המפעל, וזאת בין אם הוא שכיר ובין אם קבלן עצמאי. עוד נקבע, כי החברה לא מינתה "מנהל עבודה" ולכן, בהיותה "מבצעת הבניה", היא נושאת במלוא האחריות על העבודה.

עינינו הרואות כי פסק הדין מרחיב את תחום האחריות בתחום הבטיחות בעבודה, עד כדי שהוא מגיע לתאגיד ומנהליו אשר חשופים לאישומים בעבירות פליליות, עונשי מאסר וקנסות משמעותיים, וזאת אף אם העבירה לא בוצעה על ידם באופן ישיר.

מעבר לאחריות הפלילית והמנהלית של נושאי המשרה, בית המשפט העליון החליט להילחם בתופעת תאונות העבודה בענף הבנייה גם דרך דיני הניזקין. בהחלטה תקדימית קבע בית המשפט שבמקרים שבהם נפגע עובד בתאונות עבודה, **המגמה היא דקדוק עם המעסיק בכל הנוגע להטלת אחריות על התאונה לאור יחסי הכוחות בין העובד למעסיק**. כך גם בכל הקשור לייחוס אשם תורם לעובד – יש להבחין בין מקרים שבהם העובד נוטל על עצמו סיכונים בלתי סבירים, אשר יצדיקו לייחוס לו אשם תורם, לבין מקרים בהם העובד טועה או מוסחת דעתו, או כאשר עסקינן בהתרשלות רגעית הנובעת בעודו מבצע את העבודה כפי שהוגדרה לו על ידי המעסיק, שאז אין די בכך, בהכרח, כדי לייחס לעובד אשם תורם.²

פעילות הממשלה ופעילות חקיקתית - את פעולות הממשלה מוביל סגן שרת הכלכלה והרווחה ח"כ יאיר גולן אשר הודיע על מהפכה מתוכננת בתחום הבטיחות בעבודה. **ח"כ גולן הצהיר כי החקיקה היום לוקה בחסר, שכן האחריות ברובה מוטלת על מנהל העבודה. לדידו, יש להטיל אחריות בכל הרמות – מהפועל ועד ליזם**. יתרה מכך, בכוונת ח"כ גולן לרתום את הרשויות המקומיות למאמץ משותף למניעת תאונות העבודה, כך שישתתפו במלאכת הפיקוח על הבטיחות באתרי הבניה ובכך תוגבר האכיפה. בנוסף, עדכן שבכוונתו לפעול באופן שהממשלה תבצע שורה של שינויים באופן בו מתבצעים הליכי התכנון, ההכשרה והאכיפה של בטיחות בעבודה, כאשר גולת הכותרת של הפעילות תהיה חקיקת חוק יסוד בטיחות בעבודה.

במקביל לפעולות הממשלה ומשרד הכלכלה, ישנן גם יוזמות לקידום נושא הבטיחות בעבודה שמקודמות על-ידי גופים פרטיים; ב"מטה הבטיחות בהתאחדות הקבלנים בוני הארץ" הקימו את "תכנית כוכבים" המעניקה כוכבי בטיחות לחברות המבצעות פעולות מסוימות בכל הקשור לנושא הבטיחות בעבודה ועוד.

יישום בשטח - מטעם מנהל הבטיחות נמסר, כי בשנת 2021 נרשמו 13,236 צווי בטיחות בכל הענפים. בדוח סיכום שנת 2021 שפרסם מנהל הבטיחות והבריאות התעסוקתית עולה כי מספר ביקורי הפיקוח באתרים עלה ב-9% משנת 2020. כמו כן, במסגרת יישום מדיניות הגברת האכיפה של מינהל הבטיחות והבריאות התעסוקתית, בוצעו בשנת 2021 מבצעי אכיפה רבים, בדגש על ליקויי בטיחות שמסכנים את חיי העובדים וליקויים בתחום בריאות העובדים, כשעיקרם של מבצעי האכיפה הממוקדים התבצע בענף הבנייה.

נוכח האמור לעיל, אנו צופים כי בשנת 2022 החשיפה הפלילית והמנהלית של תאגידים ונושאי משרה בתחום הבטיחות בעבודה תלך ותתעצם, ומומלץ להיערך בהתאם. דוגמה מייצגת לאמצעי מקדים אשר יש בו כדי לסייע בצמצום החשיפה היא בניית תכנית אכיפה פנימית ואפקטיבית לבטיחות בעבודה בתאגיד.

כאמור, החשיבות שביצירת מנגנון פנים-ארגוני קיבלה גם היא תאוצה בשנה החולפת, ואנו ממליצים לכל לקוחותינו להקדים ולנקוט באמצעים מקדימים שיש ויכולו להסדיר את פעילותם בתחום ולהביא במקרים המתאימים לצמצום החשיפה הפלילית והמנהלית של התאגיד ושל נושאי המשרה בו.

נשמח לעמוד לרשותכם בכל שאלה בנושא,

הילה שמעון
שותפה

hilas@gornitzky.com

ארז הראל
שותף

harel@gornitzky.com

גורניצקי

¹ ת"פ (רמלה) 12709-03-16 מדינת ישראל נגד איתן זילביגר [פורסם בבנו] (25.1.2021).

² ע"א 7096/19 פלוני נגד יצחק שטרן ושות' [פורסם בבנו] (29.12.2021).